

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Van voetnoot naar oeuvrewerk

Auteur: Maaïke Jansen

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 44.4, 58-59.

© 2023 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

ISSN 0165-7518

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

RECENSIE

VAN VOETNOOT NAAR OEUVREWERK

Toen vrouwen in 1919 algemeen kiesrecht kregen, was dit twee jaar na de grondwetswijziging van 1917 sneller dan verwacht en zonder veel tegenstand. Na het lezen van het boek van Mineke Bosch resteert echter maar één gevoel: de aanloop naar het algemeen vrouwenkiesrecht kan met recht een *strijd* genoemd worden. Het schrijven van het boek zelf was ook een strijd. De politiek leek aan te sturen op een viering van algemeen kiesrecht in 2017, honderd jaar na de grondwetswijziging waarin mannen algemeen kiesrecht kregen. Gelukkig werd hier een stokje voor gestoken, wat resulteerde in de tentoonstelling *Strijd! 100 jaar vrouwenkiesrecht* in het Groninger Museum en het bijbehorende boek *Strijd! De vrouwenkiesrechtbeweging in Nederland 1882-1922*.

Bosch is hoogleraar Moderne Geschiedenis in Groningen en begon haar studie geschiedenis in de jaren zeventig. Ze stond aan de wieg van wat eerst vrouwenstudies en later genderstudies genoemd werd. *Strijd!* heeft twee doelen. Allereerst wordt het verhaal van de vrouwenkiesrechtstrijd geïntegreerd in het standaardverhaal over kiesrecht. Daarnaast beeldt het de vrouwenbeweging als emancipatiebeweging af, door te focussen op de vrouwen die via verenigingen leerden vergaderen en politiek bedrijven. Bosch's werk is voornamelijk geschreven vanuit het perspectief van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht (VvVK). Op het eerste gezicht moet de lezer wellicht wennen aan het gebrek aan inkadering,

zeker als de lezer nog niet veel weet van de geschiedenis van vrouwenkiesrecht of gendergeschiedenis. Het is echter ook een manier om het eigen werk als overzichtswerk te positioneren en getuigt van Bosch's voorliefde voor archieven.

Bosch toont dat vrouwenkiesrecht ten tijde van de pacificatie wel degelijk onderwerp van gesprek was en dat het zelfs al duidelijk was dat de meeste mannen vonden dat het vrouwenkiesrecht er zou komen. Zo werd gewezen op de toename van vrouwen in allerlei beroepen en de ledenaantallen van de vrouwenkiesrechtverenigingen. De mannen die hierover moesten beslissen, besloten echter met elkaar dat de vrouwen 'nog wel even konden wachten'. Algemeen vrouwenkiesrecht zou de grondwetsherziening in gevaar brengen. Bij de vrouwen leidde dit tot teleurstelling en verbijstering dat hun harde werk niet beloond werd. Verslagen waren zij echter niet.

Twee jaar later kwam het algemeen vrouwenkiesrecht er alsnog en kon de VvVK tevens haar vijftienvigjarige bestaan vieren. Opnieuw spreekt hier de voorliefde en wellicht ook wel respect dat Bosch heeft voor de bronnen. Het schrijven van het *Gedenkboek* dat de VvVK uitbracht noemt Bosch een 'historische daad', waarbij de schrijfsters de veelzijdigheid en veelkleurigheid van de Vereeniging geïntegreerd hebben. Niet alleen de vrouwen op de voorgrond passeren de revue, ook de vrouwen op de achtergrond worden zichtbaar. Bovendien is er ruimschoots aandacht voor de visuele ges-

chiedenis van de VvVK. Het *Gedenkboek* zal hiermee ook een inspiratie geweest zijn voor Bosch haar eigen ‘gedenkboek’, waarbij door middel van de beeldessays ruime aandacht is voor visuele aspecten zoals vaandels en optochten. Bosch kan begrijpen dat deze geschiedenis niet gekoesterd en gevierd is, omdat de vele bronnen die ontbreken essentieel zijn om de collectieve herinnering te versterken. Ook de manier waarop vrouwen uiteindelijk het vrouwenkiesrecht verkregen - niet gegund en eerder gezien als een noodzakelijk kwaad - heeft bijgedragen aan de onderwaardering.

Bosch haalt in haar conclusie de woorden van Henri Marchant aan - de politicus die het wetsvoorstel voor algemeen vrouwenkiesrecht indiende - ‘ziet op die vrouwen niet neer, lach ze niet uit!’ Deze woorden zijn precies wat Bosch geprobeerd heeft. Het boek *Strijd!* is een ode aan de vrouwen die zich hebben ingezet voor algemeen vrouwenkiesrecht. Neer kijken op deze vrouwen is na het lezen van het boek onmogelijk. Bosch heeft van de geschiedenis van het vrouwenkiesrecht in Nederland in plaats van een voetnoot een oeuvrewerk gemaakt dat een ware klassieker genoemd kan worden. Bosch heeft de geschiedenis herschreven en een grote hoeveelheid archiefwerk verricht. Zowel de tekstuele inhoud als de visuele bronnen vormen een uitgangspunt voor verder onderzoek. Het is eigenlijk verbazingwekkend dat het honderd jaar moest duren voordat dit prachtige werk uitgebracht werd. Het laat zien dat gendergeschiedenis als academische discipline nodig is en soms moet vechten voor haar plek, net als de vrouwen voor het kiesrecht deden.

Maaike Jansen is tweedejaars student Onderzoeksmaster Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Haar interesses liggen binnen consumptie- en milieugeschiedenis in de twintigste eeuw. Momenteel doet ze onderzoek naar de geschiedenis van afval en recycling.

Mineke Bosch, *Strijd! De vrouwenkiesrechtbeweging in Nederland 1882-1922*, Uitgeverij Verloren, 2019; ISBN 9789087047740; paperback; 390 pagina's; €35.